

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานการณ์ปัจจุบันของสังคมไทย มีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมถึงวิกฤตการณ์หลายรูปแบบที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้เกิดกระแสการปฏิรูปการศึกษาขึ้นเพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประเทศอย่างแท้จริง โดยเป้าหมายของการจัดการศึกษามุ่งสร้างสังคมให้มีลักษณะ ศักยภาพ และความสามารถในการพัฒนาตนเองและสังคมได้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542)

ในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ด้านภาษาโดยเฉพาะภาษาอังกฤษมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการเรียนรู้ด้านอื่นๆ เนื่องด้วยภาษามีลักษณะเป็นกระบวนการทางสังคม เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ความบันเทิง และเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ผ่านชนแต่ละรุ่นของมนุษยชาติ (จิรภา สุนทรสิต, 2532, หน้า 16-18 อ้างถึงในณัฐพล ภักดิ์เจริญ, 2537, หน้า 10) ในโลกของยุคข้อมูลข่าวสาร ภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญต่อการติดต่อสื่อสารและการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษติดต่อสื่อสาร ตลอดจนเลือกใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวจึงได้มีการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษ (2539, หน้า18) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถทางภาษาที่สำคัญ 2 ด้านควบคู่กันไป คือ ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Function) และความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความโดยใช้ภาษาอย่างถูกต้องตามหลักภาษาและเหมาะสมกับสถานการณ์การใช้ (Cognitive - Linguistic Function)

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้เรียนยังมีน้อย จากผลการวิจัยของสุพัฒน์ สุขกมลสนธ์ (2532 - 2533 อ้างถึงในอุไรรัตน์ ทองพิณิจ, 2539, หน้า 1) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยในทุกระดับชั้นต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานและจากผลการวิจัยของศรีนวล ลีสุวรรณ(2541,หน้า71อ้างถึงในสมปอง หลอมประโคน,

2544, หน้า 1) พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษต่ำโดยมีปัญหาด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษมากที่สุด ซึ่งสาเหตุที่ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการฟัง-พูดต่ำนั้นส่วนหนึ่งมาจากสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยังไม่มีการส่งเสริมให้มีการฝึกทักษะฟัง-พูดเท่าที่ควร นอกจากนี้ ยังขาดสิ่งเร้าที่จูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กระตือรือร้นและมีความเพลิดเพลินในระหว่างการเรียนรู้ (สมปอง หลอมประโคน, 2544, หน้า 1-2) การขาดสิ่งเร้าที่จูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความสามารถทางการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนอีกด้วย เนื่องจากเนื้อหาบทเรียนภาษาอังกฤษในปัจจุบันยังเน้นเนื้อหาจากสถานการณ์ต่างประเทศซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ไกลตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนยากที่จะเข้าใจสถานการณ์เหล่านั้นได้โดยง่าย (พิทยา คำตาเทพ, 2540)

ปัจจุบันรัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้มีการจัดทำแนวทางการปฏิรูปการศึกษาด้วยการฟื้นฟูภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมาใช้ในการเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยส่งเสริมพัฒนาอาชีพครูให้ครูมีบทบาทเป็นผู้นำทางความคิด เป็นผู้ประสานแหล่งความรู้วิทยากรสากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติเพื่อให้เกิดการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน และกระจายความรู้อย่างกว้างขวาง และให้สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ (รุ่ง แก้วแดง, ม.ป.ป) เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในปัจจุบัน พบว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนยังไม่แพร่หลายมากนักส่วนใหญ่จะใช้เนื้อหาที่กำหนดมาแล้วในตำราเรียนซึ่งปรากฏว่าเนื้อหาเหล่านั้นเป็นเนื้อหาที่อยู่ไกลตัวผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาจากสถานการณ์ต่างประเทศซึ่งผู้เรียนในระดับท้องถิ่นมีความรู้จำกัดเกี่ยวกับเนื้อหาดังกล่าว จึงเป็นการยากที่ผู้เรียนจะทำความเข้าใจสถานการณ์นั้นๆ ด้วยสาเหตุที่ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เข้ากับเนื้อเรื่องที่เรียนได้ (พิทยา คำตาเทพ, 2540, Carrell, 1987, Johnson, 1981, and Winfield & Bornes Felfell, 1982, cited in Ron&Ilyse, 1996, p.12) ถ้าผู้สอนมีการนำเนื้อหาท้องถิ่นที่ผู้เรียนคุ้นเคยมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาคำความสามารถในการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิม หรือ ความรู้เดิม (Schema) กับความรู้ใหม่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนได้ดียิ่งขึ้น (Anderson&Barnitz, 1984, Johnson, 1981, Long, 1990, Pearson Casanave, 1984 cited in Ron&Ilyse, 1996, p.12 และ Bieger, 1995-1996)

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำเนื้อหาท้องถิ่นในอำเภอหางฉัตร จังหวัดลำปางมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของพิทยา คำตาเทพ (2540) พบว่า ผลการเรียนรู้และแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนหลังการเรียนรู้โดยใช้เนื้อหาในท้องถิ่นสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าการนำเนื้อหาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษซึ่งเป็นเนื้อหาที่ใกล้ตัวผู้เรียน สามารถส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการใช้ภาษาของผู้เรียนได้จริง เนื้อหาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่สั่งสมสืบทอดกันมาอันเป็นศักยภาพหรือความสามารถที่จะใช้แก้ปัญหา ปรับตัว เรียนรู้ และมีการสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ หรือ คือแก่นของชุมชนที่จรรโลงชุมชนให้อยู่รอดจนถึงปัจจุบัน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ เรื่องที่เกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์แห่งความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดกันมา เรื่องของศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสมัย และเรื่องของแนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชนซึ่งเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ถ่ายทอดให้แก่เยาวชนรุ่นหลังๆ (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ, รัตนะ บัวสนธิ์, อังกุล สมคะเนย์, ประเวศ วะสี, เอกวิทย์ ณ ถลางและคณะ อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

นิทานพื้นบ้านล้านนาเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์แห่งความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดกันมา เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่ชาวบ้านในท้องถิ่นล้านนาเล่าสู่กันฟังด้วยถ้อยคำธรรมดาเป็นภาษาร้อยแก้ว หรือ ถ้อยคำสำนวนของชาวบ้านมาเป็นเวลาช้านานและต่อมาในระยะหลังมีการบันทึกไว้ตามเค้าโครงเดิม เนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟังหรือผู้อ่านแต่แฝงด้วยคติเตือนใจหรือแนวทางปฏิบัติที่ถูกที่ควรในการดำรงชีวิต (กุหลาบ มลลิกะมาส, 2527, ประเทือง คล้ายสุบรรณ, 2531, อัญชัน เฝ้าพัฒน, 2534, ประคอง นิมมานเหมินทร์, 2527 อ้างในสุจินดา รูปโสม, 2538, หน้า 12 -13) นิทานพื้นบ้านจึงจัดเป็นเนื้อหาที่ใกล้ตัวผู้เรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนและเชื่อมโยงความรู้ใหม่ทางภาษาที่ได้รับกับความรู้เดิมเกี่ยวกับเนื้อหาที่มีอยู่ได้ง่ายยิ่งขึ้น นิทานพื้นบ้านจะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม วัฒนธรรม และความเชื่อของเจ้าของถิ่น ซึ่งในการศึกษานิทานพื้นบ้าน ผู้ศึกษาจะได้เห็นภาพสะท้อนดังกล่าวดังที่ กฤติยา อุตถากร (2524, หน้า 15 อ้างในจำนงค์ ผลแสง, 2541) กล่าวไว้ว่านิทานเป็นกระจกเงาของมนุษยชาติ นอกจากนี้ นิทานพื้นบ้านยังมีอิทธิพลต่อสังคมในด้านการช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน กระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมและเป็นบรรทัดฐานเพื่อธำรงไว้ซึ่งจริยธรรม และวัฒนธรรมของสังคม

อีกทั้งยังเป็นแรงบันดาลใจในการผลิตวรรณคดี และศิลปะต่างๆ (ประคอง นิมมานเหมินทร์, 2531, หน้า 103 อ้างในจำนงค์ ผลแสง, 2541)

Joanne Collie & Stephen Slater (1987, p.2) ได้กล่าวถึงคุณค่าของนิทานว่า นิทาน เป็นสื่อการสอนที่เสริมสร้างจินตนาการ และส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียน ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รับคติเตือนใจ มองเห็นการแก้ปัญหาชีวิตในแง่มุมต่างๆ ได้ อย่างเหมาะสม นิทาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรับรู้ข้อมูลทางภาษาได้ดีกว่า สามารถจำเนื้อหาได้เร็ว (Jeannings, 1992, p.8 อ้างใน สมปอง หลอมประโคน, 2544) มีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการใช้ภาษามากขึ้นทั้งกิจกรรมการพูด และกิจกรรมการเขียน อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด ความตระหนักในคุณค่า และภูมิใจในวรรณกรรมท้องถิ่นของตนเอง

จากความสำเร็จและคุณค่าของนิทานพื้นบ้านในการส่งเสริมจินตนาการ และความคิด สร้างสรรค์ อีกทั้งให้คติเตือนใจแก่ผู้ฟังหรือผู้อ่าน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเอานิทานพื้นบ้าน มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเลือกใช้กิจกรรมการเรียนการสอนให้ เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและส่งเสริม ความสามารถทางการพูดและการเขียนภาษาอังกฤษที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงในบรรยากาศ การเรียนที่สนุกสนานและผ่อนคลาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดให้ และเกิด เจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษส่งผลให้การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นไปได้อย่างยั่งยืน (Stern, 1986 และ กุสุมา สำนัก, 2539, หน้า 81 อ้างในสมปอง หลอมประโคน, 2544) กิจกรรมที่มีความ เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการฝึกทักษะการพูดและการเขียนของผู้เรียนในระดับนี้ในการช่วย สร้างบรรยากาศที่สนุกสนานและผ่อนคลายในการเรียนได้แก่ กิจกรรมการเล่านิทาน (Storytelling) (Stern, 1986, Instructional Resources Unit Curriculum and Instruction Branch, 1997)

กิจกรรมการเล่านิทาน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เล่า และผู้ฟังมีปฏิสัมพันธ์กัน อย่างเป็นธรรมชาติทั้งในระดับกลุ่มและระดับบุคคล ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น จากการฟังนิทานหลายประการตั้งแต่การเริ่มเล่านิทานจนถึงฉากสุดท้ายของนิทาน เช่น การทาย ตอนจบของนิทาน การสรุปเรื่องหลังจากได้ฟังนิทานไปแล้วส่วนหนึ่ง การทายช่วงต่อไปของ นิทาน หรือ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละคร หรือ คติสอนใจที่ได้รับจากการฟังนิทานทั้ง โดยการพูด การอ่าน หรือ การเขียน (Stern, 1986, Instructional Resources Unit Curriculum and Instruction Branch, 1997 และสมปอง หลอมประโคน, 2544) กิจกรรมการเล่านิทานช่วยให้ ผู้เรียนได้ฝึกการใช้กลวิธีในการเล่าเพื่อช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนภาษา

การเน้นเสียง การพูดซ้ำ การพูดเพื่อให้ความกระจ่าง การสร้างจังหวะการพูดอย่างจงใจ รวมทั้งการใช้ภาพ หรือ สื่ออื่นๆ เพื่อสร้างความเข้าใจให้ผู้เรียนที่กำลังฟังและตัวผู้เรียนก็จะเกิดอารมณ์ร่วมไปกับนิทานได้ง่าย และยังเป็นโอกาสเปิดรับประสบการณ์ตรงทางด้านภาษา อันมีส่วนทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนรู้ภาษา (สมปอง หลอมประโคน, 2544)

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำกิจกรรมการเล่านิทานไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของ สมปอง หลอมประโคน (2544) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานเป็นเวลา 6 สัปดาห์ พบว่า ความสามารถในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพิ่มขึ้น อีกทั้งช่วยให้เกิดความคงทนในการจำคำศัพท์ และโครงสร้างทางไวยากรณ์หลังการเรียนโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน อันแสดงให้เห็นและสนับสนุนคำกล่าวที่ว่า การเล่านิทานช่วยพัฒนาการใช้ภาษาได้ทั้ง 4 ทักษะ โดยเฉพาะทักษะฟัง-พูด (บารุง ไตรรัตน์, 2524, หน้า 155 อ้างถึงใน สมปอง หลอมประโคน, 2544) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจภาษาและเพิ่มความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาพูดได้มากขึ้น (Instructional Resources Unit Curriculum and Instruction Branch, 1997 และ Raines & Isbell, 1994, p.264 อ้างในสมปอง หลอมประโคน, 2544)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำนิทานพื้นบ้านมาใช้ในการสร้างหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจำนงค์ ผลแสง (2541) พบว่า คุณภาพของหนังสือเรียนที่นำนิทานพื้นบ้านมาสร้างอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 2.79 แสดงให้เห็นว่าการนำนิทานพื้นบ้านมาใช้ในการเรียนการสอนมีความน่าสนใจ และเหมาะสมเนื่องจากเรื่องราวที่ปรากฏในนิทานสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และค่านิยม อีกทั้งแฝงไว้ด้วยข้อคิด คติธรรมที่น่าสนใจ ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เนื้อเรื่องของนิทานมีหลายประเภท อันทำให้ผู้อ่านหรือผู้ศึกษาสามารถได้รับรสทางวรรณกรรมได้หลากหลาย ไม่น่าเบื่อ อีกทั้งสนองต่อความสนใจ และเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกระบวนการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของแผนการศึกษาชาติที่ทำให้ผู้จัดการศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไปสู่การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน

การเลือกนิทานไปใช้ในการเรียนการสอนนั้น Wright (1995, pp.14-15 อ้างในสมปอง หลอมประโคน, 2544) ให้คำแนะนำในการเลือกนิทานโดยเลือกเรื่องที่จะดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ตั้งแต่เริ่มเรื่อง เรื่องนั้นๆ ควรเหมาะสมกับวัย และความสามารถทางภาษาของผู้เรียน ให้ความเพลิดเพลิน ให้ประสบการณ์ทางภาษาที่เหมาะสม ไม่สั้นไม่ยาวจนเกินไป และเป็นเรื่องที่คุณผู้อ่านชอบ

ส่วน Stern (1986, pp.343-344) เสนอคล้ายคลึงกันว่า ให้คำนึงถึงการเลือกหัวเรื่องที่สามารดึงดูดความสนใจจากผู้เรียน คำนึงถึงระดับความสามารถทางภาษา วัฒนธรรม รสนิยม ความสนใจของผู้สอนและผู้เรียน อีกทั้งทำความเข้าใจได้ง่าย ดังนั้น ในการเลือกนิทานผู้สอนควรคำนึงถึงหลักในการเลือกสามประการ คือ สภาพและความต้องการของผู้เรียน ลักษณะ และประโยชน์ของนิทาน รวมทั้งความรู้สึของผู้เล่าที่มีต่อนิทาน (สมปอง หลอมประโคน, 2544) หลังจากเลือกนิทานที่มีความเหมาะสมกับวัย ความสนใจ และความสามารถทางภาษาของผู้เรียนแล้ว ผู้วิจัยนำนิทานเหล่านั้นมาปรับให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนโดยการเพิ่ม หรือลดเนื้อหา ปรับเปลี่ยนภาษา และแปลเป็นภาษาอังกฤษโดยให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นเจ้าของภาษาตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและโครงสร้างไวยากรณ์

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้นิทานนั้น มีผู้เสนอขั้นตอนไว้คล้ายคลึงกัน คือ แบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นก่อนการเล่านิทาน ขั้นการเล่านิทานและขั้นหลังการเล่านิทาน (สมปอง หลอมประโคน, 2544, ชูลี อินัน อ่างในจันทร์ ผลแสง, 2541 และ Instructional Resources Unit Curriculum and Instruction Branch, 1997) โดยในแต่ละขั้นตอนผู้สอนสามารถใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ และเรียนด้วยความเข้าใจ กิจกรรมในแต่ละขั้นมีลักษณะ ดังนี้

1. ขั้นก่อนการเล่านิทาน ขั้นนี้เป็นขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสำหรับการฟังนิทานให้เข้าใจ และทำให้ผู้เรียนสนใจเรื่องที่จะได้ฟังโดยผู้สอนแนะนำตัวละครจาก หรือ สถานที่ในนิทาน หรือ ให้ผู้เรียนคาดเดาเรื่อง หรือ คาดเดาความหมายจากภาพ
2. ขั้นการเล่านิทาน ขั้นนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้ฟังและเพลิดเพลินไปกับนิทาน ในระหว่างที่เล่า ผู้สอนสามารถเลือกใช้เทคนิคและวิธีต่างๆประกอบการเล่า เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่ฟัง เช่น การใช้รูปภาพ ใช้เสียงสูง-ต่ำ แสดงท่าทางในขณะที่เล่า หรืออาจใช้คำถามให้ผู้เรียนคาดเดาเรื่องที่จะเกิดขึ้นในตอนต่อไป
3. ขั้นหลังการเล่านิทาน ขั้นนี้เป็นขั้นตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน และการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยผู้สอนอาจให้ผู้เรียนทำกิจกรรมแสดงความเข้าใจเรื่อง เช่น เล่าเรื่องซ้ำ แสดงท่าทางตามท้องเรื่องเป็นบางตอนโดยผู้สอนเป็นผู้บรรยายเรื่อง เขียนนิทานเรื่องใหม่และนำนิทานที่เขียนขึ้นใหม่มาแสดงบทบาทสมมติ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่านิทานพื้นบ้านล้านนา และกิจกรรมการเล่านิทาน เป็นแนวการสอนที่น่าสนใจและเหมาะสมกับการสอนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างยิ่งเพราะนิทานพื้นบ้านล้านนาเป็นเนื้อหาที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพสังคม วัฒนธรรม

ความเชื่อ และคติสอนใจในการดำรงชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางภาษาที่ได้รับใหม่กับความรู้เดิมที่มีอยู่ ทำให้ผู้เรียนรับรู้ข้อมูลทางภาษาได้ดีกว่า จำเนื้อหาได้เร็ว มีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการใช้ภาษาทางการพูดและการเขียนภาษาอังกฤษมากขึ้น จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางภาษาที่หลากหลายในบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ผ่อนคลาย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงทั้งทางด้านการพูด และการเขียนภาษาอังกฤษ ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความพยายามที่จะพูดและเขียนให้ผู้อื่นได้รับรู้ถึงความคิดและจินตนาการของตนเอง และประการสำคัญก็คือ จากการที่นักเรียนได้เรียนรู้สภาพสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อและคติสอนใจในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นจากนิทานพื้นบ้านล้านนา ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักในการเรียนอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นแขนงหนึ่งโดยผ่านทางกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายที่ช่วยส่งเสริมความสามารถทางการพูด การเขียนภาษาอังกฤษแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อีกด้วย ซึ่งเป็นการพัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของท้องถิ่นและประเทศชาติ รวมทั้งเป็นการตอบสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่นอีกด้วย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถทางการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้นิทานพื้นบ้านล้านนา
2. เพื่อศึกษาความสามารถทางการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้นิทานพื้นบ้านล้านนา
3. เพื่อเปรียบเทียบความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อนและหลังการสอนโดยใช้นิทานพื้นบ้านล้านนา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตไว้ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษฟัง-พูด (อ 021 ค) ประจำภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ นิทานพื้นบ้านล้านนาฉบับภาษาอังกฤษ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ความสามารถทางการพูดภาษาอังกฤษ

2.2.2 ความสามารถทางการเขียนภาษาอังกฤษ

2.2.3 ความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. เนื้อหาของบทเรียน

เนื้อหาของบทเรียนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ได้แก่ นิทานพื้นบ้านล้านนาฉบับภาษาอังกฤษจำนวน 5 เรื่องซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกจากหนังสือ "นิทานกำเมือง" ของ สุพัตรา กิตวงศ์ (2538) และ "นิทานพื้นบ้านล้านนา" ของ วัชรภรณ์ ตั้งวิวัฒนาพานิช (2540) นำมาแปลและเรียบเรียงเป็นนิทานพื้นบ้านล้านนาฉบับภาษาอังกฤษโดยอิงเนื้อหาทางภาษาและคำศัพท์ที่ใกล้เคียงกับเนื้อหาทางภาษาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และได้รับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นเจ้าของภาษาในด้านความถูกต้องของภาษาและโครงสร้างทางไวยากรณ์

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่สั่งสมสืบทอดกันมาอันเป็นศักยภาพ หรือ ความสามารถที่จะใช้แก้ปัญหา ปรับตัว เรียนรู้ และมีการสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ หรือ คือแก่นของชุมชนที่จรรโลงชุมชนให้อยู่รอดจนถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นเรื่องเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์แห่งความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดกันมา เรื่องของศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสมัย และเรื่องของแนวความคิดหลักปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชนซึ่งเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ถ่ายทอดให้แก่เยาวชนรุ่นหลังๆ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อของผู้คนในท้องถิ่นล้านนาที่ถ่ายทอดกันมาโดยผ่านทางนิทาน

2. นิทานพื้นบ้านล้านนา หมายถึง นิทานที่เล่าสืบทอดกันมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต สภาพสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และคตินิยมของคนล้านนาในเขตอำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด และ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

3. ความสามารถทางการพูดภาษาอังกฤษ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนทางการพูดแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับนิทานภาษาอังกฤษที่นักเรียนเขียนขึ้นเองหลังจากได้รับการสอนโดยใช้นิทานพื้นบ้านล้านนาฉบับภาษาอังกฤษแต่ละเรื่องโดยเกณฑ์ในการให้คะแนนนั้นผู้วิจัยได้ปรับมาจากเกณฑ์การให้คะแนนความสามารถทางการพูดของผจกกาญจน์ ภูวิภาดาวรรณ (2541 อ้างในสมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ, 2544) ซึ่งเน้นองค์ประกอบ 4 เกณฑ์ คือ ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา ความถูกต้องของการใช้ภาษา การสื่อความหมายให้เข้าใจ และการใช้น้ำเสียงลีลา

4. ความสามารถทางการเขียนภาษาอังกฤษ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนทางการเขียนนิทานภาษาอังกฤษที่นักเรียนเขียนขึ้นเองหลังจากได้รับการสอนโดยใช้นิทานพื้นบ้านล้านนาฉบับภาษาอังกฤษแต่ละเรื่อง โดยเกณฑ์ในการให้คะแนนนั้นผู้วิจัยได้ปรับมาจากเกณฑ์การให้คะแนนความสามารถทางการเขียนของสมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2544, หน้า 145) ซึ่งเน้นองค์ประกอบ 3 เกณฑ์ คือ การเขียนนำเสนอแนวคิดที่สอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม ความต่อเนื่องและความน่าสนใจของนิทาน และความถูกต้องของการใช้ภาษา

5. ความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การแสดงความคิดเห็นของนักเรียนที่แสดงถึงการรับรู้ การเห็นความสำคัญ การเข้าใจในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ความตั้งใจ พยายามที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเป็นห่วงและกังวลต่อสิ่งที่เกิดขึ้นกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสนอแนะวิธีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประเมินได้จากแบบสอบถามความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยปรับจากเกณฑ์การประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวรรณอุบล อภิชัย (2544, หน้า 81) ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นแนวทางในการทำวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถทางการพูด และการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานพื้นบ้านล้านนา
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษในการพัฒนาทักษะการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานพื้นบ้านล้านนา